

YEŞİL GECE

Reşat Nuri Güntekin

Öykü Romanın baş kahramanı Şahin Bey, babasını erken yaşta kaybettikten sonra evinin sorumluluğunu almış medrese eğitimi görmüş biridir. O yıllarda İslam Birliği hayali ile yaşarken hocaları ve arkadaşlarının farklı tutumlarını gördükçe inancı sarsılan Şahin Bey, medreseden ayrılarak öğretmen okuluna gider ve sonunda da bitirip atanır. Zira kendisi medrese okuduğu yıllarda sarıklı ve hoca diye geçinen tayfadan öylesine uzaklaşır ki bundan sonra kurtuluşu yeni mektep okullarında yani pozitif bilimlerde görür. Softa tarafından çokça tanındığı oradan geldiği için softa Hafız Eyüp gibi insanlar sürekli Şahin Bey'e türlü tuzaklar kurarak kendi saflarına geçirmeye çalışırlar. Sözde vatani seven bu tarz hocalar savaş patlak verdiğinde herkes önce kaçınca Şahin Bey vicdanı ve sorumluluk duygusu ile yunan işgali altındaki halka yardım etmek ister ve pek çok arkadaşını bu uğurda kaybetse de pes etmez. Şahin Bey, pek çok açıdan Kuvayı Milliye'ye ve Birinci Dünya Savaşına katkı sağlar. Zafer kesinleşip Ankara'da cumhuriyet ilan edilip, halifelik de kaldırılınca Şahin Efendi yeni bir hayat kurmak için farklı yerlere gider. On yıl sonra döndüğünde büyük emeği olan Emir Dede mektebine gider fakat oradaki öğretmenin onu Yunan yandaşı gibi hatırlamasından ötürü kasabayı terk eder.

Tema

Eğitimin Önemi Romanda yer alan ana fikir, eğitimin gericilikle ve cahillikle savaşma konusunda toplum için en önemli silahlardan biri olduğudur.

Kişiler

Şahin Bey Romanın en önemli kahramanıdır. Geri kalmış bir kasabanın yenileştirilmesi için çok çaba sarfetmiştir. Çoğu zamanda azmi sayesinde başarılı olmuştur. Hakkında birçok söylenti çıkmıştır. Ama hepsini birer birer yenmiştir. Şahin öğretmen genel olarak orta boylu ve sakallıdır. Bilgili ve bir o kadar da çekingen bir köy çocuğudur. Köy çocuğu olmasına rağmen de azimli ve idealisttir. Duygusaldır. Kendini değil herkesi düşünerek kararlar alır.

Rasim Şahin Bey'in en yakın arkadaşlarından biridir, ona inanır ve destekler.

Hafız Eyüp Şahin Bey'in yapmak istediği tüm yeniliklere karşı çıkan gerici bir softadır.

Mehmet Nihat Efendi Kasaba mektebinde Fransızca öğretmenliği yapan Mehmet Bey'i Şahin Bey halkı taşkınlığa davet ettiği için pek sevmez.

Şahin Bey (Açık)

Karakter Romanın en önemli kahramanıdır. Geri kalmış bir kasabanın yenileştirilmesi için çok çaba sarfetmiştir. Çoğu zamanda azmi sayesinde başarılı olmuştur. Hakkında birçok söylenti çıkmıştır. Ama hepsini birer birer yenmiştir. Şahin öğretmen genel olarak orta boylu ve sakallıdır. Bilgili ve bir o kadar da çekingen bir köy çocuğudur. Köy çocuğu olmasına rağmen de azimli ve idealisttir. Duygusaldır. Kendini değil herkesi düşünerek kararlar alır.

Aktiviteler Küçükken köyde toprakla çamurla oynayan bir çocukluk geçirir. Hatta çobanlık dahi ettiği olur fakat babası vefat ettikten sonra altı sene medrese eğitimi alıp kimi zaman kuşlara simit atıp düşüncelere dalar. O dönemde bile medrese eğitimine ısınamamış olan Şahin, oradan kaçarak arkadaşları ile balığa, ava gider. Ali Şahin, medreseden ayrıldıktan sonra kılık kıyafet de dahi düşünceleri ve medrese hocalarına bakışı da değişir. Öğretmen olduktan sonra en iyi arkadaşı olan Rasim ile konuşup dertleşir. Namaz kılar, hatta vaaz vermek gibi işlerde de bulunur. Kuvayı Milliye'ye destek olması amacıyla Yunanistan'a gönderilir ve kendisine gizli görevler verilir.

ÖRNEK ANILAR

Mantıklı İstanbul'a geldikten sonra medrese hocalarının ve talebelerinin düğün eğlencelerinde kadın kılığına girerek türlü cilvelerle eğlendiklerini gördüğünde softaların dindar insan olmadıklarını ve gösteriş ettiklerini kolayca anlar. Şahin Bey, aldığı kararlarda yani medreseyi bırakıp mektep okuluna geçme fikrinde de hep mantığını öne koyar: "Şahin hoca bir kısım müderrisleri evvela acıyarak seyretmişti. Fakat sonra onlardan da soğudu. Bu kadar miskinlik, bu kadar can ve ekmek kaygusu yeşil ordunun fedailerine yakışır mıydı? Böyle zamanlarda onlardan beklenen şey böyle her zulme, her harekete miskin miskin "Eyvallah" deyip boyun eğmek miydi?"

Yardımsaver Şahin Bey sadece Yunan işgalinde halka yardım etmek istemesi ile değil herhangi bir durumda da insanlara yardım etmekten haz duyar. Yardım etmeyi tıpkı bir vazife gibi görerek büyük bir istekle yapar: "Vaktiyle orada İspartalı hasta bir çömez vardı. Aç açına çalışmaktan verem olmuştu. Hala da eski bir kerevetin üstünde nöbetten titreye titreye çalışmaya devam ederdi. Şahin hocadan başka kimse bu zavallının yanına uğramazdı..."

Meraklı Öğrendiği dini sonuna dek sorgulamaktan yana olan Şahin Bey, ahiret, ölüm ve ruh gibi konularda hocalarından bilgi almak ister fakat her defasında kestirilip atıldığı için sonunda bu merakını pozitif bilimlerden öğrenerek gidermeye çalışır zira çevresinde kimse ahirete bir yanıt veremez: "Babasının ölümünden sonra onu dağlarda gütmeye başladığı koyun sürüsünden ayıran omuzunda heybesiyle İstanbul yollarına süren asıl sebep bu merakı."

Çekingen Şahin Bey'in çekingen yapısı hem yetiştiği köy ortamı hem de medrese ortamının baskıcı anlayışının sonucudur. Yaşadığı çekiniklik ileride kadınlara yaklaşma veya muhabbet etme konusunda da kendini gösterir. Sürekli yaşadığı çekingenlik güdüsü nedeniyle Şahin Bey, yeni bir ortam veya yaşama adım atmakta da zorlanır: "Şahin Efendi, bu zümre ihtilâflarına hiç yanaşmadı. Softalardan ağzının payını almıştı. Öte tarafa karşı gerçi daha fazla bir yakınlık hissediyordu. Fakat başındaki sarıkla onların arasına karışmaya çekiniyor, bunun bir riyakârlık gibi görülmesinden korkuyordu."

İdealist Şahin Bey yaşadığı dönemde dinin kullanıldığının ve sinsi bir takım insanların elinde oyuncak olduğunu görünce kendisinin ya da başka insanların da aynı şekilde onlara uymasını istemez. Zaten verdiği savaşta, aydınlanma, pozitif bilimlerden merakını giderme sevdası da bu nedenledir: "O, sadece din ve şeriat meselelerine olan vukufunu halka teslim ettirmek, kendisini hurafe düşmanı olmakla beraber İslamiyet'in ruhuna sadık kalmış bir hakiki Müslüman olarak tanıtmak istiyordu."

Duygusal Şahin Bey, hayattaki her şeyi sorgulayan ve ince düşünen biri olduğu için tüm kainatı sadece kendi için değil diğer insanları da düşünerek yaşar. Bu nedenle de yaşadığı olaylarda kimi zaman kendini sorumlu tutarak duygulanır ve göz yaşlarına hakim olamaz: "Öldüğüne ağlamıyorum. Zavallı adam, son nefesinde bir ekmek kadayı istedi. Alıp yediremedim. O, yüreğime dert oluyor, demişti."

Alaycı İnsanların kendilerine söylediği sözlere veya suallere mizahi bir yolla düşündürücü yanıtlar vermeyi seven Şahin Bey, çoğu zaman şakacı kimliği ile söz söyler. Aslında bunu yapmasındaki amaç onları biraz da alaya almaktır. Bir gün kendisi ile dalga geçmeye çalışan bir softaya ondan daha iyi şekilde yanıt vererek adamı alaya alır: "İyi bildin... Ta ezelden gönül bağladığım bir cananım vardı. Senin gibi ders şeriklerimizin ve ulemamızın el birliğiyle onu katledip toprağa gömdük. Şimdi böyle, sefil ve ümitsiz, onun büyük mezarı etrafında dönüp dolaşıyorum."

Milliyetçi Yaşadığı topraklara ve insanına son derece önem veren Şahin Bey, milliyetçi kimliği sayesinde üstün azim ve güç göstererek Yunanlara oyun oynar. Hatta savaşta yardım etmeyi bu duygusu ile başarır. Yapılacak olan inkılaplara, devrime, değişime inancı tamdır: "Bu son inkılâp, tamam olduğu gün Şahin Efendi artık ferdi hayatının ebedi yahut fâni olmasına o kadar fazla ehemmiyet vermeyen, kendi gibi duyan, kendi diliyle söyleyen cemaat yaşadığı müddetçe ummandaki damla gibi – daima mevcut olacağına inanan bir ateşli milliyetçi haline gelmiş oldu."

Başarılı Öğretmenliği gereğince yaptığı gibi bir insan olarak da sorumluluklarını yerine getirmeye çalışan Şahin Bey, öylesine yoğun ve yorucu günler geçirir fakat yine de pes etmek bilmez. Çünkü hayat gayesi aydın insanlar görmek, onları aydınlatmaktır. En yakın arkadaşlarından biri öldükten sonra alışmam dediği yalnız hayatına dahi alışmak zorunda kalır: "Şahin Efendi, zamanla, bu hazmedilmez zannettiği acıya da alışmaya başladı. Zaten bin heyecan ve tehlike içinde çalışmaktan zihni ve vücudu o kadar yorgun düşüyordu ki kendi kendine dinlemeye vakit bulamıyordu. Sonra, her gün etrafında yeni felâketler, yeni ıstıraplar görüyordu."